

SVENSK DEMOKRATI

100 år

RÖSTRÄTT

Arbetsblad och bakgrundsmaterial

OM PROGRAMSERIEN

Svensk demokrati 100 år är en poddserie i åtta delar som berättar om avgörande händelser och människors kamp och livsöden under demokratins utveckling i Sverige. Med hjälp av personliga brev från arkiv och forskare kan vi se hur samhället och demokrati ständigt är i förändring. Mer har hänt de senaste 100 åren än vad man kanske kan tro...

Avsnittsförteckning

1. Rösträtt
2. Barn
3. Jämställdhet
4. HBTQ
5. Funktionsrätt
6. Minoritet
7. Folkrörelser
8. Yttrandefrihet

Avsnitten är 28,30 minuter långa.

Målgrupp och pedagogiskt syfte

Målgrupp: *Folkbildning – till exempel folkhögskola och studieförbund*

Ämne: *Samhällskunskap, historia*

Demokrati är ingen självklarhet, människor har jobbat för den – och behöver fortsätta att arbeta för den. Demokrati kan vi inte ta för givet, utan vi måste ständigt värna om och kämpa för den. Idag menar många att demokratin är hotad på olika sätt. Målet med serien är att stärka demokratin och öka förståelsen för hur den svenska demokratin vuxit fram och hur den är uppbyggd. Genom att förstå historien kommer vi också förstå vikten att värna den. Den här serien vill levandegöra historien genom människoporträtt som kan koppla ihop vår kunskap om historien till vår förståelse för demokratin idag.

Serien kan användas på olika sätt, både som ingång till vidare kunskap, som förståelse till demokrati och som diskussionunderlag för att tydliggöra studenternas/deltagarnas egen roll i ett demokratiskt samhälle.

Bakgrund

2021 är det 100 år sedan både kvinnor och män för första gången fick rösta i val till riksdagen. Under 2020 och 2021 genomför regeringen därför en nationell kraftsamling "Demokratin 100 år – samling för en stark demokrati" för att säkerställa en levande och uthållig demokrati för framtiden. Detta ska bidra till ökad delaktighet, förankring och motståndskraft i demokratin.

Inom den organiserade folkbildningen pågår många initiativ för att uppmärksamma demokratiåret, bland annat genom projektet #vimåsteprata.

Folkhögskolor och studieförbund har en lång tradition av att stärka och utveckla svensk demokrati genom bildning, utbildning och delaktighet i samhällsutvecklingen.

Den här serien vill bidra med underlag till det arbetet.

RÖSTRÄTT – ARBETSBLAD

Ord och begrepp

Ordlistan nedan innehåller centrala begrepp och betydelsebärande ord från avsnittet. Här är några förslag på hur ni kan arbeta med ordlistan.

- Gå igenom orden. Vilka är nya? Vad betyder de? Vad skulle de kunna betyda? Hur är ordet sammansatt? Vad är ordets ursprung?
- Ge orden ett passande sammanhang i meningar eller texter där ordet förekommer.
- Efter att ni lyssnat – reflektera över hur och i vilket sammanhang som orden användes.
- Sammanfatta avsnittet muntligt eller skriftligt med hjälp av orden.

Allmän rösträtt

Demokrati

Mänskliga rättigheter

Feminism

Jämlikhet

Jämställdhet

Rösträttsstreck

Omyndigförklarad

Frågor och uppgifter

1. Återberätta avsnittets handling kortfattat med egna ord. Lägg till egna reflektioner.
2. Välj ett citat ur avsnittet. Varför har du valt just det citatet?
3. Ständsriksdagen fanns kvar i Sverige ända till 1866. Vad var det? På vilket sätt kan det sägas spegla Sveriges långsamma modernisering?
4. Fia Sundevall, docent i ekonomisk historia, berättar i avsnittet att det strax efter förra sekelskiftet inte bara handlade om kampen för lika rösträtt, utan även om allmän rösträtt. Vad menar hon med det? Hur såg det demokratiska systemet ut?
5. Förutom rätten att rösta, vilka andra demokratiska och mänskliga rättigheter saknade kvinnor för 100 år sedan?
6. De kvinnor som stred för rösträtt, var stod de politiskt?
7. Augusta Wästfelt var en kvinna som argumenterade emot kvinnlig rösträtt. Vilka argument förde hon fram för detta? Vad är dina reflektioner på detta? Finns det några av hennes argument som kan höras ännu idag? I så fall, vilka?
8. Augusta Wästfelt använde ordet feminism i sitt brev. Vad får du veta om hur ordet har använts historiskt i avsnittet? Ta reda på den exakta betydelsen av ordet i en ordbok eller ett uppslagsverk. Används ordet alltid på det sättet idag? Diskutera och ge exempel.
9. 1921 infördes den allmänna rösträtten, som var ett stort steg framåt på vägen mot demokrati. Men den ledde ändå inte till att alla vuxna medborgare fick rätt att rösta. Vad berättar Fia Sundevall om det i avsnittet? Vilka grupper var det som fortsatt stod utanför demokratin?
10. Vad betyder rösträttsstreck och när togs dessa bort?
11. I avsnittet får vi höra ett brev från Birgit till Sinnessjuknämnden, där hon ber dem att upphäva hennes omyndighetsförklaring. Vad innebär det att bli omyndighetsförklarad? Vilka rättigheter

- tas ifrån en person då? På vilka grunder kunde man bli det under 1900-talet? När avskaffas omyndighetsförklaring helt i Sverige?
12. Det fanns ju också praktiska hinder som gjorde att folk faktiskt inte kunde använda sin rösträtt. Vilka exempel på det tas upp i programmet?
 13. Fia Sundevall tycker att det här med att man lyfter fram att svensk demokrati fyller 100 år år 2021 är problematiskt. Varför då?
 14. I enkäten på stan i avsnittet hörs några olika röster om rösträtt idag. Vad säger de olika personerna? Vilka reflektioner har du på det? Vad tycker du själv?
 15. Hur hänger jämställdhet, jämlikhet och mänskliga rättigheter ihop med demokrati? Diskutera.
 16. Demokratiskt utanförskap: I riksdagsvalet 2018 var deltagandet i genomsnitt 19 procent lägre i områden med socioekonomiska utmaningar än i områden med goda socioekonomiska förutsättningar. Samtidigt tvivlar var tredje person på sin förmåga att delta i frivilligt arbete med politiska frågor. Vilka orsaker kan det finnas till detta? Fundera på hur ett demokratiskt utanförskap skulle kunna motverkas och minskas.

Arbeta vidare

Per Albin Hansson höll 1928 det berömda folkhemstalet, där han pratar om ett samhälle där alla ska få plats och må bra. Leta upp talet på nätet och läs igenom det. Det finns även utdrag av talet som ljudfil på till exempel YouTube.

- a) Försök sammanfatta budskapet och de grundläggande värderingarna i talet.
- b) Lyssna på avsnitten Rösträtt, HBTQ, Funktionsrätt och Minoritet, förslags i grupper om fyra där ni lyssnar på varsitt avsnitt och sedan delger varandra innehållet i respektive avsnitt. Vilka grupper var undantagna folkhemmets rättigheter? Hur tog sig detta uttryck? Vad fick det för konsekvenser för dessa människor?

Det här avsnittet passar bra att lyssna på och arbeta med främst tillsammans med avsnittet *Jämställdhet*, men även med *HBTQ*, *Funktionsrätt* och *Minoritet*.

BAKGRUNDSMATERIAL

- Artikeln om feminismen som gått för långt var skriven av författaren Augusta Wästfelt i tidningen Nya Dagligt Allehanda.
- Brevet till sinnessjuknämnden är hämtad från boken "De samhällsbesvärliga" av Annika Berg.

Samtliga texter har bearbetats.

Medverkande:

Fia Sundevall, docent i ekonomisk historia vid Stockholms universitet

ANDRA PROGRAM OM DEMOKRATI FRÅN UR

UR har många program om demokrati. Här är ett urval som kan passa bra tillsammans med *Svensk demokrati 100 år*.

- Bildningsbyrån – Tänka mot strömmen
- Rösträtt för kvinnor 100 år
- Det goda landet
- Perspektiv på världen
- UR Samtiden – Demokrati och politiska val
- UR Samtiden – Politiskt deltagande
- UR Samtiden – Vi måste bry oss om demokrati
- UR Samtiden – Kvinnotrubbel – abort i Sverige förr och nu
- UR Samtiden – Läns museerna berättar: Gulli Petrini

Upphovsrätten till innehållet i den här lärarhandledningen tillkommer UR, om inte något annat särskilt anges.

Lärarhandledningen får fritt kopieras, distribueras digitalt och visas i undervisningssammanhang. När lärarhandledningen eller delar av innehållet används på olika sätt ska den ideella upphovsrätten iakttas.

Det här betyder att du som lärare i din undervisning bland annat får kopiera upp så många kopior du behöver av hela eller delar av lärarhandledningen och dela ut till elever, tillhandahålla den digitalt till eleverna i en elevportal eller liknande, eller visa i en Powerpointpresentation. Viktigt att tänka på när du använder lärarhandledningen, på olika sätt, är att det alltid ska gå att se vem eller vilka som har upphovsrätten. Om lärarhandledningen kopieras upp i sin helhet så framgår det redan, men om det är så att du väljer att bara använda någon del behöver du skriva i anslutning till det du använder vem eller vilka det är (UR och/eller annat namn, som framgår i lärarhandledningen).